

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Tale

Selskabet for Efterslægten

paa

dets Stiftelsesdag

den 4de Marts 1846

af

J. S. Paulli.

Kiøbenhavn.

Trykt hos Directeur Jens Sostrup Schulz,
Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

Statens pædagogiske Lædesamling
København V.

Orde Forsamling!

Den, som skal føre Ordet ved den aarlige Høitid, som Selskabet for Efterlægten fejrer paa sin Stiftelsesdag, behøver ikke at søge langt borte, hvad han skal gjøre til Gienstand for sin Tale. Omringet paa dette Sted af Ældre og Yngre, af Fædre og Børn, af Lærere og Disciple anskuer han i et levende Syn de betydningsfulde og skionne menneskelige Forhold, hvis Tolk han skal være. Alle disse Forhold ere saa indholdsrige og inderlige i sig selv, have en saadan Hjertets Overflødig-
hed i sig, hvoraf der kan tales, og hvoraf der kan lægges det Manglende til Talem, at selv det usfuldkomne Ord tør haabe ikke at lyde forgiæves. I dette Haab fremtræder ogsaa jeg i denne festlige Årds. Familie-
livet, Skolen og disse Børns Fremtid i deres noie ind-
byrdes Sammenhang er den Gienstand, som af sig selv fremstillede sig for min Tanke, da jeg modtog den hæ-
drende Indbydelse at være Selskabets Ordfører i denne

Høitidstime, er den Gienstand, der ikke blot i Forestil-
 lingen, men i Liv og Virkelighed møder mig paa dette
 Sted, og derom skal ogsaa min Tale være. Der ere
 flere Sider, fra hvilke denne udtømmelige Gienstand kan
 betragtes, og da jeg derfor søgte et kort og syndigt Ud-
 tryk for, hvad jeg ønskede at tale om, et Ord, der
 forud kunde slaae de Strengte an, jeg ønskede maatte
 lyde, saa vendte jeg mig til det fuldkomne Ord, til Guds
 Ord, som ogsaa er fuldkomment i denne Henseende, at der
 ikke er noget Livets Anliggende og Forhold, uden at det
 jo giver os et Udsagn derom, hvori det samler Alt, hvad
 dertil hører, i den rette Hovedsum. Saaledes læse vi
 i den hellige Skrift som en Guds Betsignelse over hans
 Folk: de skulle leve med deres Børn (Ezech. 10, 9),
 og det er dette Ord, som syntes mig fortrinligen at
 egne sig for denne Time, i hvilken et Selskab for Ef-
 terlægten holder Høitid. Lader os dvæle derved, lader
 os gjentage det:

de skulle leve med deres Børn,

og høre det som et Ord til Forældre, Lærere og Børn.

De skulle leve med deres Børn. Hvilken Fader
 eller Moder kender ikke Ønsket om at leve med
 sine Børn, hvilken Fader eller Moder beder ikke Gud
 om denne Naade af sit ganske Hjerte? Hvo der maatte
 det, hvo der maatte leve med dem og see dem værne,
 see dem udtræde af Børnearene, see dem fuldende deres

første Dannelsse, see dem i de Unges haabefulde Flok, see dem engang som Mand indtage en hæderlig Plads i Samfundet! Fromme Forældre takke Gud, hvergang de stærkere end ellers føle sig opfordrede til at sige: saavidt ere vi komne med vore Børn. Derfor er Barnets første Gang til Skolen i Familielivet som en Fæst, derfor er Confirmationsdagen ikke blot en Kirkens, men ogsaa en Huset's Høitidsdag. Hvo der maatte leve med sine Børn — dette Ønske fører vor Tanke ud i de kommende Dage, ud i den fjerne Fremtid, men er det alvorligt meent, da fører det snart vor Tanke tilbage til det Nærværende. Og først til det Sind, hvormed vi ønske, saa at vi prøve, om der ikke skinner sig nogen vantro Frygt i Ønsket, som var der Ingen til at forsyge vore Børn, naar vi ikke mere kunne det; men Gud lever dog altid med vore Børn! Og dernæst til den Sandhed, at det at leve med sine Børn skal ikke blot være et Ønske, som Forældre nære i deres Kærlighed, men en Livets Opgave, som de skulle løse. Sige vi her, at naar vi ville dette, ville vi virkelig leve med vore Børn, da maae vi leve for dem, saa erkjende vistnok Alle, at det forholder sig saaledes. Der er jo Ingen som netop Børnene, i hvis Sted vi maae giøre saa Meget, Ingen, der saaledes som de giøre Fordring paa, at vi maae tænke og handle istædtfor dem, og hvad Husefaderen arbejder i

sit Ansigt's Sved, og hvad Hunsmoderen bærer af Da-
 gens Besværligheder; hvor Meget heraf er ikke for de
 kiære Børn? Men at leve med sine Børn, det er endnu
 Mere end saaledes at leve for dem, at de have Føde
 og Klæder, have Hiem og Skole, det er at leve sig
 ind i dem. Det ene Barn er ikke som det andet,
 Enhver af dem har af Naturen sin Eiendommelighed
 og at kiende og forstaae den tilfulde, det er Grund-
 volden for al Opdragelse; for al Retfærdighed i Optug-
 telsen, for al Mildhed og Strengthed i Dmgængelsen.
 Skulde der ikke være mangen Fader og Moder, men
 vistnok isærdeleshed mangen Fader, der vel lever for
 sine Børn og dog ikke lever ret med dem. Livets
 Syssler og Udspredelser optage saaledes deres Tid og
 Sind, at de ikke faae Stunder dertil, og for dem be-
 staaer det at leve med deres Børn saa godt som alene
 i, at de gaae ud og ind med dem i det samme Huis
 og samles med dem ved det samme Bord. Det anprei-
 ses ofte som den største Kunst i at omgaaes Børn at
 forstaae at beskæftige dem, og dermed mener man sig
 fritagen for, selv at beskæftige sig med dem. Men
 heri er det just, at Huset og Skolen maa mødes, heri
 er det just, at Forældre og Lærere usynligt række hin-
 anden Haand. Jo fortrinligere saa mange af vore
 Skoler nu ere, jo tryggere Forældre kunne overgive
 deres Børn til de Mænd, der lede dem, desto lettere

kunde Noget fristes til at vente Alt af Skolen og til derover at forsumme, hvad der dog maa gøres i Hjemmet. Der skal Forberedelsen ske, og lad Dit Barn kun tidlig vænnes til selv at tænke og selv at handle, og taal ikke, at han bliver ligegyldig og efterladt, fordi han mener, at han kan stole paa Andres Hjælp. Men glem heller ikke, at han er dog kun et Barn, og et Barn maa hjælpes. Frygter Du maaskée for, at Du derved selv kunde komme til ligesom at gaae i Skole igien med Dit Barn? Nu vel, om saa var? Et Gums, hvori et dadlende Bidnesbyrd fra Skolen, en slet bestaaet Prove, en vanskelig Opgave ikke sætter tienende Kræfter i Bevægelse, er ikke for Barnet, hvad det skal være. Jeg siger ikke — bringer Huset i Forstyrrelse, hvad der desto værre ofte turde være Tilfældet, thi det gier jo dog kun ondt værre. Jeg siger heller ikke, at Alt er gjort, naar Du kun beskæftiger Dig med Dit Barn, forsaavidt han har Din Hjælp fornøden til at forberede sig for Skolen. Nei, giver Skolen, hvad dens er, og Hjemmet, hvad dets er! At leve med sine Børn, det er endnu mere end at tiene dem med sin Kundskab og Færdighed, det er at leve sit sande Liv, sit Troes- og Kiærligheds-Liv med dem, det er at leve til deres Opbyggelse og Bestyrkelse i sand Christendom. Tor vi nægte det — her staaer Meget tilbage at giøre iblandt os. Jeg taler ikke om dem,

som ikke kunne give Andre, hvad de ikke selv have, men der er endnu i mange christelige Familier en Tilbageholdenhed, jeg maatte næsten sige en Sky for at tale indbyrdes om vort helligste Muliggende, om vor Tro og vort Haab, og Børnene ere ikke de, som mindst undgiælde derfor. Det er dog først, som det skal være, naar Nogen kan sige: det var min Fader og min Moder, som fra Barndommen indprentede mig den dybe Overstrygt for Guds Ord, det var den, som førte mig i Herrens Hus, den, som lærte mig at bede, den, som viste mig i Liv og i Gierning, hvad det er, at være en Christen!

De skulle leve med deres Børn. Vi anvende nu ogsaa dette Ord paa Læreren, og hvor skient er det dog, at vi kunne det! Hvo har ikke følt sig tiltalt af, at Læreren kalder de Andres Børn, som førtes til ham, sine Børn. Hvor udtaler dette ikke den Underlighed, der er i Forholdet imellem Lærer og Discipel? Det skal være et faderligt og sønligt Forhold. Saaledes som Forældrene, skal og kan nu Læreren ikke leve med sine Børn. De bringes til ham i deres første Aar, han beholder dem Barndommen igiennem, men derefter i den første Ungdomsaldre forlade de ham, og saaledes er det kun en kort Tid, han samler dem omkring sig. Og dog sige vi, at han skal leve med sine Børn, og finde udtalt i dette Ord en Sandhed, som ikke altid tilberligen

paaagtes, den nemlig, at Forholdet imellem Lærer og Discipel maa ikke være som et flygtigt Møde, hvori der kun kan stiftes det første, løselige Bekendtskab, hvori Meddelelsen maa skee i Hast. Det er en Betingelse, som Læreren maa giøre, at han maa have Tid til sin Gierning. Han er ingen Undergiører, som slaaer med sin Stav og omfaber, hvem han vil, han er en Sædemand, som saaer og planter og vander, og hans Gierning er en Taalmodigheds-Gierning. Med Rette klager derfor den nidkiære Lærer, naar Børnene bringes for sildigt til ham eller tages for tidlig fra ham; thi skal han udrette Noget, maa han leve med dem. Og tilstaaes dette ham, lever han da ikke ogsaa virkelig et heelt Liv med Børnet, skiondt han kun lever hans første Aar med ham? Thi disse Aar udgiøre jo virkelig et Liv for sig; vi tale Alle om Børnelivet, og dette er ogsaa saaledes bestemt og affluttet i sig selv, at det har sin egen Verden, Børneverdenen. Derfor siige vi, at Læreren lever med sine Børn. Han lever med dem; thi han gider dem i den skionneste Betydning af Ordet sit Liv, hans bedste Tanker, hans bedste Stræben er helliget dem, han spørger ikke om sit Livs Bequemmelighed og No, ikke om hvad han skal fornægte sig selv og opoffre for deres Skyld. Det er Læreren's Kunst, eller snarere hans Gave, ja hans Naadegave, at han forstaaer at leve med Børnene og at tale det Spreg,

de kunne fatte. Han foragter det falske Skin, han veed hvilken Forskiel der er imellem at afrette Børn og at opfostre dem aandeligen, han veed, at Skolen er for Livet, og derfor danner han sine Børn for Livet. Men hvad han medgiver dem for Livet, det er ikke blot sin Lære, men det er sig selv; ogsaa paa denne Maade lever Læreren med sine Børn! Vi Eldre, hvis Skolegang allerede ligger fiernt fra os; vi have siden den Tid lært mange Mennesker at kiende i Livets forskjellige Forhold. Men er det dog ikke altid kun Gaa, der staae i en saadan klar Belysning, i en saadan Virkelighed for os, er det dog ikke kun Gaa, der saa levende besøge os fra fornufts Dage, som vore første Lærere? Og hvilket uudsluteligt Indtryk af en elskelig Personlighed bærer ikke Enhver af os i sig, som havde den Lykke under sin Skolegang at leve med en trofast Lærer? Det gælder ganske om Læreren, hvad Seneca siger, at først den skal prises, som ikke blot gior Andre bedre, naar de see ham, men ogsaa naar de tænke paa ham. Og derfor kommer dog Alt tilsidst an paa Læreren's Personlighed, fordi Børnene ikke blot høre ham, men ogsaa see ham, og ikke blot see ham men ogsaa tænke paa ham. Det er skient at være i Menneskers taknemmelige Erindring, en Len, som ingen reedelig Lærer skal savne, og der skal gives ham Mere end dette; han var tro over Lidet, saa skal han sættes

over Mere, han var Barmet tro, saa skal han have Magt over Manden, han var Barndommen til Belsignelse, saa skal han være hele Livet til Belsignelse!

Jeg veed, at idet jeg taler om den trofaste Lærer, henvende Alles Tanker sig til den Mand, som nu i en Række af Aar er denne Skoles heit fortiente Forstander. Det er i Selskabets, det er i Fædres og Modres Navn, det er i disse Børns Navn at jeg bringer ham en oprigtig Tak for Alt, hvad de skyldte ham, og tilligemed ham takker jeg de samvittighedsfulde Lærere, som ere hans Medarbejdere, som med ham have forenet sig til at være Barndommen til Belsignelse. Gud lade Belsignelsen vende tilbage over dem selv!

I kære Børn! jeg vender mig nu til Eder — til Eder, med hvilke vi saa gjerne ville leve, at vi maatte see Eder ferfremmes i Alt, hvad der er godt og elskeligt, at vi maatte see Eder bære megen Frugt! I maae visseelig Alle føle, hvor stor en Taknemmelighed I skyldte Fader og Moder og Lærere for al deres Kiærlighed. Hvad vare I, og hvad bleve I, dersom de ikke ledsagede Eder med deres trofaste Omhu? I have Intet at betale dem med, hvad kunne I give dem for det uendelig Meget, I dagligen modtage af dem? I have hørt, at vi sagde, at de skulle leve med deres Børn. Saa gierer dem deres Liv ikke besværligt og bekymret, saa gierer Alt Eders til, at de med Glæde

kunne leve med Eder. J have nu fuldendt et Skoleaar igjen, saaledes gaaer det ene Aar efter det andet. Tiden løber hastigt, og snart, inden J tænke det, have J tilbagelagt det sidste Skoleaar. Naar J da see tilbage, naar J da skulle holde Regnskab med Eder selv, naar J da skulle høre Guds Stemme i Eders Samvittighed, kommer det an paa, om J anvendte Eders Tid vel, om J med Alvor stræbte, om J vorede i Kundskab og Naade. Er da noget forspildt, da er det ikke blot den Anklage, der lyder imod Eder, at J have forspildt Noget for Eder selv, men J have da ogsaa forspildt Eders Forældres og Læreres Glæde og Haab. J, som endnu have Fader og Moder og takke Gud, at de leve med Eder, glemmer ikke, at J vide ikke, hvorlænge de skulle leve med Eder, og glæder dem derfor, medens J have dem, ved Eders Flid og gode Dyder, at J Intet skulle angre, naar det er forspildt. Og J, som allerede have mistet Eders Forældre, eller savne Fader eller Moder, glemmer ikke, at J skulle hævde deres Minde og giøre deres Navn, som J arvede, Vere. Er der Glæde i Himmelen over enhver Synder, som omvender sig, saa er der visseelig ogsaa Glæde i Himmelen over ethvert fromt og lydigt Barn. Og der er Glæde paa Jorden over Eder, J fiære Børn, som elske Gud og Menneskene, og med denne Glæde fuldbyrde vi nu, hvad der aarlig pleser

at ske paa denne Høitidsdag til et Vidnesbyrd om, hvor høit vi agte og paaffionne enhver redelig Stræben, til en Opmuntring for Eder, som have redeligen stræbt. Jeg opfylder derfor nu i Selskabets Navn det klare Hverv at uddele Belønning og Nøes til dem iblandt Eder, som have giert sig værdige dertil.

(Belønningerne uddeeldes.)

J have glædet Eder til dette Dieblif og det med Rette; thi det er vel værd at glæde sig over at være iblandt de Første. Men glæder Eder med Udmyghed; det er vel ikke den mindste Deel af Eders Glæde, at J nu kunne bringe Eders Belønning hjem og bringe den til de Kiærlige der, som ville glæde sig med Eder, og saaledes lonne J bedst Faders og Moders Kiærlighed. Lad, hvad jeg rakte Eder i denne Time, altid være Eder en kiær Erindring fra Eders lykkelige Barndomstid, der ogsaa var lykkelig for Eder derved, at den var rig paa Opmuntring.

(Nøes tilkiendtes.)

Modtager den Ære, som nu er bleven Eder tildeelt, som et Vidnesbyrd om, at vi erkjende Eders Ælsk og gode Opsørsel. Maalet naaes ikke paa een gang, men godt begyndt, hedder det jo, er halvt fuldendt. Vi betragte Eder derfor med et glædeligt

Haab og ønske Eder Betsignelse til at fuldende, som I have begyndt.

I Andre, som have været Vidner til, hvorledes Eders Jævnligge ere hædrede fremfor Eder, giorer i Stillehed det Lofte, at I ville i det nye Skoleaar stræbe at komme i deres Tal, og holder Eders Lofte!

Saa hilse vi det nye Skoleaar med et glædeligt Haab. Guds Betsignelse hvile over vort Fædreland og vor Konge, over Hjem og Skole, over dette Samfund og dets Bestræbelser!

